

Internationella enheten
2016-12-05

Svar avseende EU-kommissionens samråd om en europeisk pelare av sociala rättigheter

Generella frågor

1. Vilka anser du vara de mest angelägna frågorna när det gäller arbetsmarknaden och det sociala området?

Ojämlikhet och otrygghet är de tydligaste fenomen, som politiken har att bemöta, både nationellt och på EU-nivå. EU ska stödja medlemsstaterna i att hantera utmaningarna. Policy på alla politikområden bör stödja de sociala målsättningarna. Det räcker inte att använda socialpolitik som korrigerande av en ekonomisk politik och en inre marknad, som leder till ojämlikhet.

LO vill ha regler som gör det möjligt att kräva att svenska kollektivavtal ska gälla för allt arbete som utförs i Sverige. Därför måste regler som förhindrar detta ändras, exempelvis utstationeringsdirektivet. För att garantera respekt för grundläggande fackliga rättigheter och likabehandling på EUs inre marknad måste EUs fördrag ändras. LO kräver sedan 2008 tillsammans med övrig europeisk fackföreningsrörelse att det till EUs fördrag fogas ett socialt protokoll. Grundläggande fackliga fri- och rättigheter ska inte underordnas EUs ekonomiska friheter. Vid normkonflikt ska de fackliga fri- och rättigheterna ha företräde. För LO är detta en förutsättning för förverkligandet av tanken om ett socialt Europa.

Då den kommande vitboken om EMU säkerligen kommer att innehålla förslag på mer långsiktiga reformer som kräver en ändring av EUs fördrag menar LO att kommissionen i detta sammanhang också tydligt ska ställa sig bakom detta fackliga krav. LO vill i sammanhanget påminna om att ETUC vid sin kongress i Paris 2015 beslutade att: *The ETUC will reject treaty changes that do not include the adoption of a Social Progress Protocol.*

Löneskillnader är orimligt stora. Många har låga löner. Inte ens att ha ett arbete skyddar mot fattigdom. Löner måste bestämmas nationellt, men generellt behövs lönehöjningar för ett stort antal arbetande i EU. Inkomsttryggheten måste också öka för arbetslösa.

Den tekniska utvecklingen ställer krav på nya kompetenser. Därför krävs fungerande modeller för omställning på arbetsmarknaden.

Jämställdhet mellan kvinnor och män måste genomsyra all politik inom EU och nationellt.

2. Hur kan vi ta hänsyn till skillnaderna mellan EU-länderna när det gäller arbetsmarknadssituationen och den sociala situationen?

Arbetsmarknadspolitiken och det mesta av de sociala frågorna är nationellt ansvar. EU kan stödja medlemsstaterna i att klara detta, samt anta vissa minimistandarder. För att vara verkningfulla måste dessa standarder vara ambitiösa, och de får på intet vis begränsa medlemsländernas möjlighet att skapa regler som ger högre skyddsnivåer och standarder, antingen genom lagstiftning eller genom kollektivavtal.

Den öppna samordningsmetoden och Europa 2020-strategin kan användas för att stötta medlemsländernas arbete på de berörda områdena. Arbetsmarknadens parter bör genomgående involveras, eftersom frågorna är nära sammanlänkade med arbetslivet och arbetsmarknaden.

Förslaget om en europeisk social pelare har tagits fram för att fördjupa samarbetet inom EMU. LO anser att det är tydligt att eurozonen behöver ett fördjupat samarbete för att stärka den gemensamma valutan. Eftersom Sverige inte är med i eurogruppen, kan vi inte ge tydliga synpunkter på vad euroländerna bör göra för att förbättra sitt samarbete. Däremot är LO tveksam till att den tilltänkta sociala pelaren skulle vara det som behövs för att stärka euron.

LO betonar att ett fördjupat samarbete inom EMU inte får leda till att Sverige och svenska medborgare behandlas sämre inom EU. Dessutom anser LO att sociala rättigheter, åtminstone i stora delar, måste vara gemensamma för hela EU och den inre marknaden. Till exempel är det viktigt att EU-ländernas samarbete med att säkerställa att arbetstagare som använder den fria rörligheten får sina intjänade socialförsäkringsrättigheter erkända utan att diskrimineras i jämförelse med personer som inte rör sig över landsgränserna. Alltså finns grundläggande frågeställningar i hela samrådsvaret om LOs syn på förslaget om en europeisk social pelare, som går ut på huruvida pelaren ska omfatta alla EU-länder eller endast euroländerna? Vilken rättslig status ska den tilltänkta pelaren ha? Vad är det vi, som icke-euro-land, har att ta ställning till om vi ska gå med i eller inte?

3. Är EU-reglerna aktuella? Finns det utrymme för ytterligare insatser från EUs sida?

Nuvarande regler är i stort sett aktuella, men de är resultat av kompromisser, och kan därmed behöva anpassas till utvecklingen. LO ser i stort inget utrymme för mer insatser från EU i form av ny lagstiftning. Fungerande arbetsmarknadsmodeller får inte raderas. Däremot måste EUs övriga politik anpassas och förbättras så att den stödjer de sociala målsättningarna och främjar en uppåtgående konvergens. Den ekonomiska politiken måste ta större sociala hänsyn, liksom utformningen av den inre marknaden. Såväl ekonomisk politik som konkurrensrätt måste tjäna människors väl och stödja att den sociala situationen utvecklas positivt. Målsättningarna i Europa 2020-strategin bör ges mer tyngd i dessa sammanhang.

Redan befintlig EU-reglering måste ses över så att den främjar de sociala målen och stärker arbetstagares rättigheter. EU och dess regler måste göra nytta för människorna. Även om de

flera insatserna för att motverka fattigdom är nationella, och hör till medlemsstaternas ansvar, måste EU göra mer för att leva upp till åtagandet inom Europa2020-strategin om att bekämpa fattigdomen. Detta görs inte bara genom riktade socialpolitiska insatser, utan målsättningen måste genomsyra alla politikområden i praktiken. Fattigdomsbekämpning bör finnas med i den europeiska planeringsterminen och arbetet för Europa2020-strategin, och det bör samordnas med åtagandena i den globala Agenda 2030.

4. Vilka utvecklingstendenser anser du kommer att leda till störst förändringar? Demografiska förändringar (åldrande, migration)

Teknisk utveckling

Ojämlighet

5. Vilka huvudsakliga risker och möjligheter innebär dessa utvecklingstendenser?

Demografisk utveckling: migration ger möjligheter till tillväxt om vi lyckas med integration på arbetsmarknaden för att fylla luckor när allt fler pensioneras, vilket beror på ålderssammansättningen i den befintliga befolkningen. Å andra sidan finns risker för ökad arbetslöshet om integrationen inte lyckas. Att kvinnor blir mer aktiva på arbetsmarknaden är en stor framgångsfaktor för den ekonomiska och sociala utvecklingen, för mer jämlikhet.

Den tekniska utvecklingen föder nya kompetenskrav. Vissa arbeten kommer kräva mer och ny kompetens, och kan medföra högre produktivitet och därmed lönsamhet. Emellertid finns risk att den tekniska utvecklingen bidrar till ökad ojämlikhet, genom ökade inkomstskillnader och att en del utför arbete utan att omfattas, helt eller delvis, av socialförsäkringssystem.

Samhället och arbetsgivare måste ta större ansvar för kompetensutveckling så att det inte blir ett individuellt ansvar att klara de kompetenskrav som den tekniska utvecklingen medför i arbetslivet. Arbetsmarknaden är redan idag tudelad, så att vissa har förhållandevis trygga anställningar och tillgång till kompetensutveckling, medan andra har tidsbegränsade anställningar och betydligt mindre tillgång till kompetensutveckling.

Ojämlighet leder till sociala spänningar och politiska utmaningar. Fattigdom, som är en aspekt på ojämlikhet, leder dessutom till låg inhemsk efterfrågan och därmed svaga förutsättningar för ekonomins återhämtning och tillväxt. En mer aktiv fördelningspolitik som syftar till mer jämlikhet är bra för alla, och bidrar till en starkare samhällelig sammanhållning och positiv utveckling.

6. Känner du till politiska åtgärder, institutioner eller metoder – redan etablerade eller framväxande – som du skulle rekommendera som riktmärken?

Olika länder har olika förutsättningar. Därför är det viktigt att varje land utformar sin politik och sina institutioner på ett sätt som främjar en positiv social utveckling. I de nordiska

länderna fungerar den sociala modellen med stort deltagande av arbetsmarknadens parter bra, tack vare att såväl arbetsgivar- som fackliga organisationer är representativa och har reella förhandlingsmandat.

Allmänt sett så förespråkar LO generell välfärd, dvs. att alla omfattas av välfärden, och standardtrygghet, vilket innebär att ersättningar från socialförsäkringar relaterar till den inkomst man har haft tidigare. Som riktvärde bör all politik sträva efter att främja jämlikhet. Europa 2020-strategin är ett gott exempel på EU-gemensam policy, där medlemsstaterna har ansvar för genomförandet av målen, och det finns uttalad respekt för arbetsmarknadens parter.

7. Instämmer du med den strategi som beskrivs här för en europeisk pelare för sociala rättigheter?

LO instämmer i mycket av beskrivningen. Däremot är LO emot överföring av kompetens från medlemsstaterna till EU eller EMU, eftersom arbetsmarknaden i praktiken mestadels är nationell. De utmaningar som varje lands arbetsmarknad genomgår måste kunna mötas med nationellt avpassade verktyg.

LO välkomnar att de sociala frågorna får betydelse i den allmänna debatten om EUs politik och riktning. I sammanhanget måste vi dock komma ihåg att förslaget om en europeisk pelare för sociala rättigheter tillkommit som en del av fördjupningen av EMU. LO påpekar att eurozonen uppenbart behöver utveckla sitt samarbete för att kompensera för de obalanser som existerar. Huruvida det är förslagen inom den skisserade sociala pelaren som är det rätta svaret, kan LO inte bedöma, särskilt som samrådsdokumenten inte ger vid handen vilken juridisk form, och därmed effekt, den föreslagna sociala pelaren ska ha.

LO påminner om att betydande delar av de sociala frågorna alltså måste hanteras inom EU, och som en del av den inre marknaden. Ett tydligt exempel är samordning av socialförsäkringsförmåner, för arbetstagare som arbetar och/eller bor i olika EU-länder under sitt yrkesliv. Samordningen av socialförsäkringsförmåner är en förutsättning för att den fria rörligheten ska kunna fungera i praktiken. Arbetstagare måste garanteras att perioder av arbete i olika EU-länder läggs samman och att intjänade rättigheter inte försämras av att man använder sig av sin rätt till rörlighet.

Ett annat exempel är arbetsmiljöstandarder, som bidrar till en rättvis konkurrens på den inre marknaden. Sådant måste fortsätta att vara gemensamt ansvar för hela EU, även om EMU-länderna fördjupar sitt samarbete med en social pelare, som inte omfattar alla EU-länderna.

LO betonar vikten av att arbetsmarknadens parter tillförsäkras autonomi vad gäller lönebildning och villkor för arbete. Rätten att förhandla om och sluta kollektivavtal måste garanteras oavsett hur den föreslagna pelaren eventuellt kommer att utformas.

Svar på de specifika frågeområdena

(Efter varje rubrik återges ett utsnitt av kommissionens text med utkast till innehåll i den sociala pelaren. Därefter kommer LOs svar).

1 Kompetens, utbildning och livslångt lärande

”Alla ska ha tillgång till fullgod utbildning under livets gång och kunna få tillräcklig grundläggande och viktig kompetens för att kunna delta aktivt i samhället och på arbetsmarknaden. Lågutbildade unga människor och vuxna i arbetsför ålder ska uppmuntras att höja sin kompetens.”

LO anser att rätten till utbildning är av grundläggande betydelse. Detta gäller både skola för barn och ungdomar, och för utbildning och kompetensutveckling senare i livet. Människor måste kunna anpassa sig till förändringar i arbetslivet och starta om lika väl som att utveckla kompetenser i det yrke eller den anställning de redan har. Satsningar på utbildning måste ses som investeringar. Emellertid är utbildningspolitiken ett nationellt ansvar, men erfarenhetsutbyte mellan länder är självklart positivt för att ta del av goda exempel.

2 Flexibla och trygga anställningsavtal

a) ”Lika villkor ska säkerställas, oberoende av anställningsform, om inte olika behandling kan motiveras på objektiva grunder. Utnyttjande eller missbruk av otrygga och tillfälliga anställningar ska hindras.

b) Flexibla anställningsvillkor kan erbjuda en väg in på arbetsmarknaden och göra det möjligt för arbetsgivarna att snabbt anpassa sig till ändrad efterfrågan. Övergången till tillsvidareanställning ska emellertid garanteras.”

LO håller med om de beskrivna utmaningarna, men vi anser inte att EU-nivån är rätt plats att införa principen. Anställningstryggheten är nära knuten till nationella kollektivavtalsystem och lagar. Genom arbetstagarbegreppet definieras vilka som är att betrakta som skyddsvärda. Att ge utökade möjligheter till EU-reglering av dessa frågor ger minskat fackligt inflytande och minskad makt över frågor som är av central betydelse för löntagarna. De värden som lyfts upp i kommissionens underlag, likabehandling och flexibilitet, är viktiga. Men balansen mellan dessa bör behandlas i nationalstaten. LO kan inte se något behov av ytterligare eller mer utvecklade minimireglering av dessa frågor på EU-nivå.

3 Trygga övergångar

a) ”Alla personer i arbetsför ålder ska ha tillgång till individuell jobbcoachning och uppmuntras att börja utbilda sig och höja sin kompetens för att förbättra sina utsikter på arbetsmarknaden eller sina möjligheter att starta företag och för att underlätta snabba jobbyten och andra yrkesmässiga övergångar.

b) Möjligheten att kunna behålla och ta med sig sociala förmåner och utbildningsförmåner ska garanteras, så att jobbyten och andra övergångar på arbetsmarknaden underlättas.”

a) LO anser att det är en fråga för de nationella myndigheterna, parlamenten och regeringarna att i samverkan med arbetsmarknadens parter skapa förutsättningar för att säker, professionell och hållbar omställning över tid i yrkeslivet för löntagare i alla åldrar säkerställs. Genom kollektivavtal skapar vi ändamålsenliga lösningar för olika individers förutsättningar för en professionell och säker omställning över tid i yrkeslivet.

b) En bra beskrivning, där det nationella samhället/myndigheternas insatser och huvudansvar för bevarande och bärbarhet ska vara den grundläggande principen, parterna kompletterar genom kollektivavtal de eventuella branschpassningar som behöver göras. Dock måste det tydliggöras att om en individ behöver byta yrkesbana, är det till största delen samhällets ansvar att se till att individen får anständiga och rimliga förutsättningar såväl ekonomiskt som socialt att byta yrke, bransch och bli rustad för de kommande utmaningarna på arbetsmarknaden.

4 Aktiva arbetsmarknadsåtgärder

a) *"Alla under 25 ska få ett fullgott erbjudande om sysselsättning, fortsatt utbildning, en lärlings- eller praktikplats inom fyra månader efter att ha blivit arbetslös eller lämnat formell utbildning.*

b) *Registrerade långtidsarbetslösa ska, allra senast efter 18 månaders arbetslöshet, erbjudas ingående individuell bedömning och vägledning samt ett avtal om återinträde på arbetsmarknaden som omfattar individanpassad service och en enda kontaktpunkt."*

LO håller med om den grundläggande bakgrundsbeskrivningen, om att ju snabbare och effektivare stödinsatser som ges till långtidsarbetslösa, hjälper till att bryta utanförskap, såväl på arbetsmarknaden som i samhället i stort.

Insatser för långtidsarbetslösa personer i yrkesför ålder ska anpassas efter individens förutsättningar och samhällets behov av arbetskraft. Perioden på stödinsatser måste få avgöras av de nationella myndigheternas olika förutsättningar och möjligheter mot bakgrund av att EU inte är en homogen arbetsmarknad med likvärdiga behov. Det är andra drivkrafter som styr ett lands produktivitet och förutsättningar att stötta individer till nya jobb, än beroende på längden en person varit arbetslös.

Konkret utformning av arbetsmarknadspolitik är en nationell kompetens. LO motsätter sig EU-bestämmelser om längden på insatser eller dessas design. Det är upp till varje land att utforma program som stöttar individen till en återgång till arbetsmarknaden. Självklart kan det vara positivt med utbyte av erfarenheter och goda exempel mellan medlemsländerna, liksom att alla länder strävar efter att motverka arbetslöshet och främja att både män och kvinnor i aktiv ålder förvärvsarbetar.

5 Jämställdhet och balans mellan arbete och privatliv

a) *"Jämställdhet på arbetsmarknaden och i utbildningen måste gynnas, lika behandling ska garanteras på alla områden, även när det gäller lön, hindren för kvinnors arbetsmarknadsdeltagande undanröjas och en segregerad arbetsmarknad förebyggas.*

b) Alla föräldrar och personer med vårdansvar ska ha möjlighet att ta ledigt för att ta hand om barn och andra närstående med vårdbehov, och omsorg ska erbjudas. Ett jämnt ledighetsuttag mellan könen ska uppmuntras, t.ex. genom betald föräldraledighet för både män och kvinnor.

c) Flexibla arbetsarrangemang, även när det gäller arbetstider, ska erbjudas, efter överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare, och uppmuntras med hänsyn till både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov.”

LO anser att kommissionens problembeskrivning av hur bristande jämställdhet påverkar arbetslivet och möjligheten att kombinera arbete och förvärvsliv är giltig. Det är bra att man i kraven/rättigheterna har länkat frågan om jämställdhet och work-life balance, och poängterar att ansvaret för att få ihop vardagen inte är kvinnors enskilda ansvar. Det är bra att det betonas att olika former av föräldraledigheter bör utformas med ekonomisk ersättning, även om utformning av föräldraförmåner är nationellt ansvar och kompetens. Däremot får inte flexibla arbetstider som ett sätt att skapa balans inte styras av arbetsgivares preferens för en lättanpasslig arbetskraft, såväl vad gäller arbetstider och anställningsformer.

6 Lika möjligheter

”De underrepresenterade gruppernas deltagande på arbetsmarknaden ska stärkas, lika behandling garanteras på alla områden, inklusive genom upplysning, och diskriminering motarbetas.”

LO står för allas lika värde och därmed rätt till likabehandling och värdesätter därmed den ovanstående målsättningen. EU har bidragit till en positiv utveckling i de europeiska ländernas arbete mot diskriminering. Aktiva insatser för likabehandling och integration är viktiga, inte enbart att motverka diskriminering.

7 Anställningsvillkor

a) ”Alla arbetstagare ska före anställning informeras skriftligen om de rättigheter och skyldigheter de har till följd av anställningen.

b) Om arbetstagaren provanställs ska provanställningsperioden vara av rimlig längd och arbetstagaren ska före provanställningen informeras om villkoren för denna.

c) En uppsägning ska motiveras och föregås av en rimlig uppsägningstid. Rimlig ersättning ska betalas vid uppsägning och det ska vara möjligt att snabbt och effektivt överklaga till ett opartiskt tvistlösningssystem.”

LO håller med om de beskrivna utmaningarna. Däremot anser vi inte att EU-nivån är rätt plats att införa principen. Kommissionens bakgrundsbeskrivning ger en god bild av medlemsstaternas arbetsmarknader. LO kan dock inte se att EU-nivån är rätt plats att ytterligare reglera eller stärka anställningsskyddet. Detta bör göras genom kollektivavtal eller lagstiftning i medlemsstaterna med respekt för de olika nationella arbetsmarknadsmodellerna. LO kan inte se något behov av ytterligare eller mer utvecklad minimireglering av dessa frågor på EU-nivå.

8 Löner

”Alla arbetstagare ska få skälig lön och därmed rimlig levnadsstandard. Minimilöner ska fastställas på ett öppet och förutsägbart sätt så att tillgången till sysselsättning och motivationen att söka arbete bibehålls. Löneutvecklingen ska följa produktivitetens utvecklingen, i samråd med arbetsmarknadens parter och i överensstämmelse med nationell praxis.”

Den svenska arbetsmarknadstraditionen vilar på en stark partsautonomi. Svensk fackföreningsrörelse har tillsammans med arbetsgivarna under lång tid framgångsrikt värnat den svenska lönebildningen från direkt statlig inblandning. Det finns i dag en bred samsyn mellan fack, arbetsgivare och den svenska staten kring detta. Vi tror inte att priset på arbete lämpar sig för politiska val. I detta sammanhang är det ingen skillnad om ingreppen i lönebildningen kommer direkt från den svenska staten eller indirekt genom EUs institutioner.

LO oroas över olika försök att styra och kontrollera lönebildningen från europeisk nivå, utan respekt för de nationella parternas oberoende och roll. En sådan utveckling kommer att undergräva nationella arbetsmarknadsmodeller, men även parternas roll, ansvarstarstagande och självständighet.

Lönefrågor är och ska vara en nationell kompetens och angelägenhet. Detta är grunden för en lönebildning som både tar hänsyn till produktivitetens utvecklingen och främjar densamma. Det är för svensk del också förutsättningen för en solidarisk lönepolitik som strävar efter jämlika och jämställda löner.

Det är viktigt att Europas ekonomi och konkurrenskraft stärks. Klyftorna måste minska, jobben måste bli fler och reallönerna öka. Europa behöver en efterfrågebaserad tillväxt. Men vi kommer inte på något sätt acceptera eller bidra till att legitimera landsspecifika lönerkommendationer, institutioner och regelverk som direkt eller indirekt inskränker den nationella lönebildningen, parternas autonomi eller de fackliga rättigheterna. Lönefrågor kan därför inte upptas på det föreslagna sättet i pelaren.

Den sociala pelaren skulle däremot kunna inkludera skrivningar som formulerar gemensamma riktlinjer för att stärka och återuppbygga nationella partsmodeller. EU kan på så sätt bidra till löneutvecklingen indirekt genom att aktivt stötta partsansvaret med respekt för de olika nationella arbetsmarknadsmodellerna, utan att direkt intervensera i lönebildningen.

9 Arbetsmiljö

”En lämplig skyddsnivå när det gäller alla risker som kan uppstå på arbetsplatsen, med stöd för genomförandet, särskilt i mycket små och små företag, ska garanteras.”

LO instämmer till viss del, och vill särskilt framhålla anställningsförhållanden och nya arbetsformer som en utmaning för arbetsmiljöarbetet. Dock anser vi att både de beskrivna utmaningarna och den lagda principen ger en alltför begränsad bild av dagens och framtidens arbetsliv och av de preventiva insatser som behövs för ett jämställt och helt hållbart och utvecklande arbetsliv.

Idag uppger 27 % av de europeiska arbetstagarna att de inte kommer att klara av att utföra samma arbete fram till 60 års ålder (se [Eurofound \(European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions\) \(2015\), 'Sixth European working conditions survey - 2015'](#))

För att möta dagens och framtidens utmaningar krävs att man ser arbetsmiljöfrågorna som ett strategiskt instrument för utveckling av både människor och samhälle. Arbetsmiljöfrågorna är även politiska med faktorer som arbetstagarnas säkerhet, hälsa, utveckling och arbetsglädje samt även innovation, konkurrens och tillväxt.

Den nuvarande europeiska arbetsmiljöpolitiken behöver breddas och bli mer långsiktig för att uppnå en hållbar arbetsmarknad där alla kan arbeta ett helt arbetsliv och gå i pension med bibehållen hälsa. Detta är en av de viktigaste utmaningarna för framtiden. Ett hållbart arbetsliv kan bara komma till stånd om det finns en politisk vilja att prioritera ett systematiskt målinriktat arbete inom områdena arbetsmiljö/arbetslivspolitik. Hälsa och säkerhet måste ses som en självklar faktor att beakta inom alla politikområden.

En god arbetsmiljö ökar produktiviteten, ökar utbudet av arbetskraft och förbättrar arbetsmarknadens anpassningsförmåga. Människor som mår bra presterar helt enkelt bättre, de har också lättare att ställa om sig till ett annat arbete. Arbetstagarnas hälsa och säkerhet bidrar till att målen i medlemsstaternas och EUs sysselsättningspolitik uppnås.

En gemensam europeisk arbetsmarknad kräver gemensamma regler inom arbetsmiljöområdet. Det är viktigt att motverka en utveckling med osund och snedvriden konkurrens där vissa arbetsgivare avstår att investera i förebyggande och åtgärdande insatser inom arbetsmiljöområdet. Alla oavsett anställningsformer eller beroende på företagsstorlek har en mänsklig rättighet till att arbeta i trygg och säker, utvecklande arbetsmiljö.

10 Dialogen mellan arbetsmarknadens parter och arbetstagarnas inflytande

a) "Arbetsmarknadens parter ska rådfrågas vid utformningen och genomförandet av sysselsättnings- och socialpolitiska strategier. De ska uppmanas att utarbeta kollektivavtal i frågor som är relevanta för dem, med respekt för nationell praxis samt parternas självständighet och rätt till kollektiva åtgärder.

b) Information och samråd ska garanteras alla arbetstagare, även de som arbetar digitalt eller gränsöverskridande, eller deras representanter i god tid, särskilt när det handlar om kollektiva uppsägningar samt överlåtelse, omstruktureringar och sammanslagningar av företag."

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter bör utgå från stärkt social dialog (partssamverkan) och stärkt rätt för kollektiva förhandlingar och avtal. Det bör utgöra det grundläggande sättet att implementera rättigheterna i pelaren. Det ska också inkludera rätten att organisera sig fackligt i arbetslivet och på arbetsplatser. Utgångspunkten bör vara ILOs kärnkonventioner samt ILOs konvention om trepartskonsultationer nummer 144, och dessa måste efterlevas och respekteras av medlemsstaterna i praktiken.

Den sociala pelaren bör utformas så att den ger stöd till att återuppbygga formella strukturer för social dialog och trepartskonsultationer där dessa strukturer försvagats av ekonomisk nedgång eller avsaknad av respekt för parternas autonoma särställning. I vissa länder behöver den sociala dialogen främjas och byggas upp eftersom den ännu inte är utvecklad. Den sociala dialogen behöver stärkas inom hela EU och inte endast exklusivt för eurozonen. Den europeiska pelaren för sociala rättigheter bör utgå från och främja social dialog som respekterar nationella väletablerade strukturer och också använder sig av befintliga goda exempel, t.ex. www.theglobaldeal.com.

11 Samordning av sociala förmåner och sociala tjänster

”Sociala förmåner och tjänster ska i möjligaste mån samordnas så att dessa åtgärder harmoniseras och blir verksamma, och så att samhälls- och arbetsmarknadsintegrationen underlättas.”

När det gäller sociala förmåner och sociala tjänster skiljer sig de olika välfärdsmodellerna i Europa åt i väsentliga avseenden. En generell kompetensöverföring från nationell till europeisk överstatlig nivå riskerar att negativt påverka systemutformningen och nivån inom de aktuella områdena. Det gäller inte minst för de länder som har lösningar som skiljer sig från det europeiska genomsnittet, exempelvis de nordiska länderna. Dessutom finns stora skillnader inom nationerna när det gäller utformningen av de olika delsystem som berörs, detta rör inte minst var gränssnittet mellan lagstiftade, avtalade och privata sociala förmåner dras. Det finns en uppenbar risk att ökad överstatlighet leder till svårigheter att, med respekt i de skilda välfärdsmodellerna, upprätthålla och utveckla det sociala skyddsnät som idag finns.’

EUs samarbete med att samordna intjänade socialförsäkringsförmåner vid arbete och bosättning i olika EU-länder är en förutsättning för att den gemensamma inre marknaden ska fungera i praktiken, så att arbetstagare som utnyttjar sin fria rörlighet inte behandlas sämre än de som endast bor och arbetar i ett land. När det gäller intjänade pensionsförmåner/rättigheter är det dock rimligt att dessa bevaras i det land där de tjänats in tills de tas i anspråk vid pensioneringen. Portabilitet i form av kapitalflytt när man byter anställning är inte positivt för arbetstagarna. Däremot behövs verkliga garantier för att intjänade rättigheter inte får försämrats för att man byter anställning eller flyttar.

12 Vård och sjukförmåner

”Sociala förmåner och tjänster ska i möjligaste mån samordnas så att dessa åtgärder harmoniseras och blir verksamma, och så att samhälls- och arbetsmarknadsintegrationen underlättas.”

Det är bra att man i problembeskrivningen adresserar vikten av allas rätt till tillgång till högkvalitativ vård till rimlig kostnad. Sjuka ska inte också behöva bli fattiga. Förebyggande hälsovård och insatser för att minska ojämlikheter i hälsa är andra viktiga områden som berörs. Fattiga blir oftare sjuka. LO anser också att det är bra att man poängterar att jämlik

tillgång till hälso- och sjukvård bidrar till sociala vinster, samt att det i alla medlemsstater bör utformas någon typ av ersättningssystem vid sjukdom och frånvaro från arbetet.

Det saknas en diskussion om effekter av privata vårdköer/sjukvårdsförsäkringar på systemens hållbarhet och den generella tillgången till vård.

13 Pensioner

a) ”Pensionerna ska ge alla människor en rimlig levnadsstandard efter pensioneringen. Åtgärder ska vidtas för att undanröja pensionsklyftan, t.ex. genom att vårdperioder kan tillgodoräknas. Egenföretagare ska utifrån nationella förhållanden uppmuntras att vara med i pensionsystemen.

b) Pensionsystemen ska sträva efter hållbarhet och tillräckliga pensioner i framtiden genom att sörja för en bred avgiftsbas, koppla den lagstadgade pensionsåldern till den förväntade livslängden och minska skillnaden mellan faktisk och lagstadgad pensionsålder genom att undvika att människor lämnar arbetsmarknaden i förtid.”

Pensioner tjänas in i ett sammanhang, som en del i betalning för utfört arbete.

Pensionssystemets utformning kan inte ses frikopplat från respektive EU- länders arbetsmarknad, lönebildning, övriga socialförsäkringssystem, andra sociala förmåner för äldre osv. Dessa systems utformning varierar avsevärt i olika EU-länder, vilket i sin tur får effekter på hur de utformar sina pensionssystem. Detta gör det svårt att sätta ner principer som ska gälla för alla.

Självklart anser LO att pensionärer ska ha en skälig inkomstnivå som möjliggör ett liv under anständiga villkor. Principen om att *pensionen* ska tillförsäkra alla en anständig levnadsnivå som pensionär blir emellertid problematisk. Det kan finnas andra förmåner än enbart pension som gör att individen kommer upp i en anständig levnadsnivå. Om denna princip skulle införas och vi skulle tillämpa den i Sverige så skulle vi behöva höja garantipensionen till ungefär det dubbla mot idag. Idag har den som enbart får garantipension en komplettering i form av bostadstillägg för pensionärer och äldre försörjningsstöd för att komma upp i en anständig levnadsnivå. Det måste vara möjligt för olika EU-länder att välja hur de vill utforma sina socialförsäkringssystem för att garantera pensionärer en anständig levnadsnivå.

Även principen om att vårdperioder av olika slag ska ge pensionsrättigheter kan vara problematisk, om det är så att det blir ett alternativ till att skapa lika förutsättningar för kvinnor och män att arbeta.

Principen om att det *måste* finnas en fast pensionsålder som ska vara kopplad till livslängdsökningen blir problematisk. I Sverige har vi exempelvis ingen fast pensionsålder och därför ingen möjlighet att koppla livslängdsökningen till någon sådan. Dock är ju vårt system utformat så att livslängdsökningen slår igenom på pensionens storlek och gör så att den blir högre eller lägre beroende på vid vilken ålder den tas ut och relateras till förväntad återstående livslängd, men det är inte samma sak som att införa en fast pensionsålder.

14 Arbetslöshetsförmåner

”Insatser till stöd för arbetslösa ska inbegripa krav på aktivt arbetsökande och deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder i kombination med rimliga arbetslöshetsförmåner. Förmånsperioderna ska ge tillräckligt lång tid för

arbetssökande och samtidigt bevara den arbetslöses motivation att komma tillbaka i arbete.”

LO håller med om den övergripande beskrivningen i dokumentet, men påminner om att utformningen av arbetslöshetsersättningar är nationell kompetens och att dessa ingår i ett sammanhang av aktiv arbetsmarknadspolitik och kopplingar till sjukförsäkring, vilka ser olika ut i olika länder.

Det är upp till de nationella parlamenten att bestämma nivå och längd på stöd till de arbetslösa. En viktig princip är att inkomstbortfallsprincipen ska gälla när de nationella stöden till arbetslösa utformas, samt att stöden betalas ut så länge som individen är i behov av dem. Genom krav och kontroll i systemen säkerställs rättssäkerhet och godtycklighet minimeras när de arbetslösa ansöker om ersättning. Detta i kombination med utbildningssystem samt säkra och trygga omställningar i länderna som tar vara på individens olika förutsättningar och kompetenser leder till att människor går från arbetslöshet till varaktig sysselsättning.

15 Minimiinkomst

”De som saknar tillräckliga tillgångar för en rimlig levnadsstandard ska få tillräckliga minimiinkomstförmåner. För personer i arbetsför ålder ska dessa förmåner kopplas till krav på deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder som gör det lättare att komma tillbaka in på arbetsmarknaden.”

Vad som definieras som en rimlig levnadsstandard skiljer sig åt mellan de europeiska länderna och frågan om minimiinkomst/försörjningsstöd är en nationell fråga. Det är naturligtvis önskvärt att nationalstaterna, inom ramen för och med respekt för de skilda välfärdsmodellerna, höjer ambitionsnivån när det gäller att minska den absoluta och relativa fattigdomen. Men att, så som det står formulerat i texten, exempelvis inkludera krav på deltagande i olika arbetsmarknadsprogram riskerar att leda till en typ av ”workfare-politik” som prövats i Sverige och inte varit lyckosam sett utifrån ett jämlikhets- och löntagarperspektiv.

16 Funktionshinder

”Personer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till möjliggörande tjänster och en grundläggande inkomsttrygghet som ger en rimlig levnadsstandard. Förmånsvillkoren ska inte skapa hinder för arbete.”

När det gäller stöd till personer med nedsatt funktionsförmåga (sjukersättning inkluderat) bygger våra system på att de ska följa den allmänna välståndsutvecklingen. Så som texten nu är utformad finns det ett utrymme att tolka in att detta stöd ska ges i form av en basinkomst/grundtrygghet, vilket strider mot tanken på standardtrygghet. Dessutom har den svenska politiken på området en högre ambitionsnivå än rimlig levnadsnivå, vilket bland annat innebär att stödet ska syfta till att öka jämlikheten och det individuella självbestämmandet.

17 Långvarig vård och omsorg

a) *”Kvalitativ långsiktig vård och omsorg, inbegripet vård och omsorg i hemmet, ska tillhandahållas till rimlig kostnad och av kvalificerad personal.*

b) Tillhandahållandet av långvarig vård och omsorg och dess finansiering ska förbättras, så att tillgången till lämplig vård och omsorg tryggas på ett ekonomiskt hållbart sätt.”

Utformning av system för vård och omsorg är nationellt ansvar, men det är bra att man på EU-nivå diskuterar och lyfter effekten av bristande äldreomsorg på kvinnors arbetsmarknadsdeltagande. LO anser att tillgång till högkvalitativ äldreomsorg inte ska vara en privatekonomisk fråga, utan måste finnas tillgänglig för alla. Systemet måste inrymma både hemtjänst och institutionsboenden.

LO påminner om vikten av samhällets finansiering av äldreomsorgen. Det är viktigt att såväl barn- som äldreomsorg ses som centrala offentliga investeringar, dels för att säkerställa att kvinnor med omsorgsansvar kan vara en del av arbetskraften och dels för att säkerställa kvaliteten på den äldreomsorg som ges oavsett den äldres ekonomiska tillgångar.

18 Barnomsorg

”Alla barn ska ha rätt till kvalitativ barnomsorg med kvalificerad personal till rimlig kostnad. b. Åtgärder ska vidtas i ett tidigt skede och man bör arbeta förebyggande för att motverka barnfattigdom, vilket inbegriper särskilda åtgärder för att underlätta för barn från en mindre gynnad bakgrund att få barnomsorg.”

Utformning av barnomsorg måste ses som nationellt ansvar, men den har naturligtvis betydelse för både mäns och kvinnors möjlighet att förvärvsarbeta. Det är bra att tillgången till högkvalitativ barnomsorg till rimlig kostnad sätts som tydlig målbild, och att kopplingen görs till såväl barnets behov och utveckling som till föräldrars (både mäns och kvinnors) möjlighet att arbeta. Det är bra att förskolans och barnomsorgens roll för att skapa större jämlikhet och bättre förutsättningar för barn från olika sociala och ekonomiska förhållanden tas upp.

I sammanhanget påminner LO om att frågan om samhällets ansvar för finansiering av barnomsorgen måste betonas tydligt. LO anser också att det är viktigt att barnomsorg ska finnas tillgänglig under de tider då föräldrar arbetar, det vill säga också på så kallad obekvämtid.

19 Bostäder

”Alla som behöver ska få subventionerade bostäder eller bostadsbidrag. Utsatta människor ska skyddas från avhysning och hushåll med låga eller genomsnittliga inkomster ska kunna få stöd vid köp av bostad. Hemlösa ska erbjudas boende och sättas i kontakt med andra sociala tjänster som kan underlätta integreringen i samhället.”

LO delar beskrivningen av de utmaningar som bostadsmarknaden har. Däremot delar vi inte alla förslag till hur utmaningarna ska hanteras. Bostadspolitiken bör enligt LO vara en del av den generella välfärden varför ett koncept som Social Housing inte är lämpligt i Sverige. Ekonomiskt svaga grupper bör i stället erbjudas bostadsbidrag som gör att de kan efterfråga ordinarie bostäder på hyresmarknaden.

Social Housing medför också problem i form av social segregation och risk för stigmatisering.

LO anser dock att såväl artikel 34 som artikel 151 innehåller nödvändiga principer då de tar fasta på behovet av bostäder och avser att bekämpa social exkludering.

I sammanhanget är det värt att påpeka att bostadspolitik är mycket mer än endast hjälp åt de mest behövande. Arbetsmarknaden är till exempel beroende av att det finns tillräckligt med bostäder på orter där det finns arbetstillfällen. Likaså är möjligheten att studera ofta avhängig av möjligheten att finna en bostad på den ort där utbildningen ges.

20 Väsentliga tjänster

”Alla ska ha tillgång till väsentliga tjänster, inklusive elektronisk kommunikation, energi, transporter och ekonomisk service. Åtgärder för att underlätta tillgången till väsentliga tjänster ska vidtas för alla som behöver”

LO instämmer i målsättningen.